

Vernisáž výstavy *Hans Kudlich, osvoboditel sedláků (25. 10. 1823 – 10. 11. 1917)*.

Oblastní muzeum v Chomutově –
Dům národnostních menšin,
Praha, 16. 2. – 20. 3. 2018

V pátek 16. února proběhla v Domě národnostních menšin v Praze slavnostní vernisáž výstavy o rakouském buditeli a politikovi slezského původu Hansi Kudlichovi. Výstava je koncipována jako dvojjazyčná, česko-německá a na 25 panelech přibližuje život a dílo H. Kudlicha a stejně tak recepce jeho činů v kulturním životě českých Němců i Čechů před rokem 1945.

Hans Kudlich se narodil v obci Úvalno (Lobenstein) poblíž Krnova v rakouském Slezsku. Pocházel z obyčejné selské rodiny, nicméně se mu podařilo dostat se na gymnázium do Opavy a následně na studium filozofie a historie na univerzitu do Vídně. Výbuch revoluce 1848 jej zastihl ve Vídni, kde se jako člen studentské legie přímo účastnil bojů. Po svém zranění a krátkém pobytu doma byl následně navržen jako poslanec chystaného říšského sněmu, kam byl opravdu zvolen jako nejmladší poslanec. Dne 24. 6. 1848 podal návrh na definitivní zrušení poddanských vztahů, které mezi panstvem a poddanými přetrvávaly po zrušení roboty Josefem II. Zákon byl zrychleně projednán a z dnešního pohledu neuvěřitelně rychle přijat a již 7. 9. toho roku vstoupil v platnost. Z tohoto důvodu začal být následně Hans Kudlich označován jako „osvoboditel rolníků“ (Bauernbefreier) a tento přídomek mu zůstal dodnes. Po porážce revoluce uprchl Kudlich v březnu 1849 nejprve do Frankfurtu nad Mohanem a posléze do Švýcarska. V Rakousku byl v první polovině 50. let 19. století dvakrát odsouzen k smrti.

Po vyhoštění ze Švýcarska se vystěhoval do USA, kde se také účastnil občanské války na straně Severu. V roce 1866 byl v Rakousku omilostněn a mohl tak několikrát svou vlast navštívit. Zemřel v roce 1917 v USA a urna s jeho ostatky byla převezena v roce 1925 do Československa a slavnostně uložena do přízemí rozhledny nad Úvalnem, která se od té doby označuje jako Kudlichova rozhledna.

Část výstavních panelů přibližuje „druhý“ život Hanse Kudlicha – osudy jeho pomníků v českých, rakouských a německých zemích. Památníky měly různou podobu – prosté kameny s Kudlichovou podobiznou, mohutné podstavce s rádlem apod. Pro české dějiny 20. století je bezesporu zajímavé, že celá řada pomníků vznikla druhotně. Často využívaly existující podstavce soch věnovaných původně Josefu II., které byly v první polovině 20. let 20. století v českých zemích hromadně odstraňovány v souladu s antihabsburskou politikou československé vlády. Celkově bylo na dnešním území ČR 64 Kudlichových památníků, které stály především v oblastech s převažujícím německojazyčným osídlením. Většina pomníků byla po roce 1945 zničena či neudržována, což také vedlo k destrukci. Několik památníků však období komunismu přežilo a bylo po roce 1989 restaurováno, včetně již zmíněné rozhledny s obnoveným mausoleem. Devět pomníků pak stojí v Rakousku a po jednom v Bavorsku a USA.

Expozice vznikla v Oblastním muzeu v Chomutově při příležitosti stého výročí Kudlichova úmrtí, scénář výstavy vytvořil nedávno odvolaný ředitel této instituce Stanislav Děd a pojal ji jako putovní. Pražské vernisáže se také zúčastnil vzácný host, prasynovec Hanse Kudlicha Walter Kudlich, nová ředitelka chomutovského muzea, zástupci pražského magistrátu, rakouského velvyslanectví, vedoucí pražské kanceláře Sudetoněmeckého krajského sdružení a předsedkyně

Kulturverbandu (Sdružení Němců a přátel německé kultury), četní další hosté i příslušníci pražské německé menšiny. Tento počín bezesporu pomáhá zacelovat stále ještě existující propasti a mezery ve vztahu české společnosti k bývalému rakouskému mocnářství a k českým Němcům vůbec, které často stále nesmyslně přetrvávají a blokují oboustrannou spolupráci.

Jaroslav Otčenášek (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Mezinárodní sympozium Folklore Revival Movement of the Second Half of the 20th Century

Ve dnech 18.–19. listopadu 2017 se v prostorách galerie HAMU na pražském Malostranském náměstí konalo mezinárodní sympozium zaměřené na problematiku folklorního hnutí, respektive revival folkloru. Konferenci pořádal Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., (dále jen EÚ AV ČR) ve spolupráci s Hudební a taneční fakultou Akademie múzických umění v Praze (HAMU). Očekávané příspěvky pokryly široké spektrum témat i metodologických přístupů a měly se pohybovat v oblasti následujících otázek: kdo jsou lidé působící ve folklorních souborech; jak zkoumat a chápat folklorní soubory jakožto instituce, komunity nebo subkultury se specifickými charakteristikami (ekonomické, profesní, sociální, genderové, etnické...); jakou úlohu a dynamiku má pro činnost folklorních souborů kulturní politika státu versus individuální kreativita. Dále se nabízely okruhy jako hudba a tanec jakožto manifestace (národního) kulturního dědictví, retradicionalizace, postkoloniální teorie, nacionalismus i folklor a sociální vyloučení. Jak už tomu tak bývá,

některé okruhy se podařilo naplnit více, jiné méně (např. nacionalismus, folklor a sociální vyloučení).

Zahajovací sekci otevřely tři příspěvky, jejichž cílem bylo přiblížit většině zejména zahraničních účastníků konference projekt GA ČR probíhající v letech 2017–2019 „Tíha a beztíže folkloru: Folklorní hnutí ve 2. polovině 20. století v českých zemích“. Řešitelský tým tohoto projektu tvoří pracovníci pražského i brněnského pracoviště EÚ AV ČR, ale také Ústavu soudobých dějin AV ČR, Filozofické fakulty UK a Hudební a taneční fakulty HAMU. Program zahájila Daniela Stavělová z EÚ AV ČR. Ve svém úvodním příspěvku podala charakteristiku folklorního hnutí v Československu od 50. let 20. století a představila zaměření a metodologii projektu, jehož cílem je prostřednictvím metody orální historie poukázat ambivalenci tohoto jevu a jeho chápání očima členů souborů, tj. samotných aktérů, jako aktivitu na jednu stranu zatíženou ideologií totalitního režimu, na stranu druhou vnímanou jako „prostou zábavu“, ale i prostředek tzv. vnitřní